

ਅਪੀਲੀ ਅਪਰਾਧੀ।

* ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਪੂਰ ਜੇ.
ਅਮਰ ਸਿੰਘ, -ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ
ਬਨਾਮ
ਸਟੇਟ, -ਜਵਾਬਦਾਰ।

4 1954 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 324।

ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ (1898) ਦਾ ਐਕਟ V)

—ਸੈਕਸ਼ਨ 1954

363—ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ—ਕੀ

^ ਅਦਾਲਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਦੇ
ਬਿਆਨ ਦੇ 17 ਵੇਂ ਤੱਤ - ਦੀ ਡਿਊਟੀ
- ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜਿੱਥੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 363 ਸੈਕਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 363 ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਜੱਜ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, k ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ F ਕੇਸ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ' ਸਿੱਧੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਆਇਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਸੈਕਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮਿਤੀ 6 ਮਈ, 1954 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਜੇ. ਜੀ. ਸੇਠੀ, ਏ.ਆਰ. ਕਪੂਰ, ਅਤੇ ਡੀ.ਕੇ. ਕਪੂਰ, ਐਪਲ ਲੈਟ ਲਈ।

> , ਹਰ ਪਰਸ਼ਾਦ, ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, Res
ਤਲਾਅ

ਨਿਰਣਾ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ.ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, 1954 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ 5 ਵਿਚ ਸੈਕਸ਼ਨ ਜੱਜ,
ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਜੇ.

ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਆਈ 370 ਪੰਜਾਬ ਲੜੀ [ਵੋਲ.

vm

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ' ਯੂ ' ਕੋਡ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ
307 ਅਧੀਨ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਣਾਈ। o^ ਜੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ

> ਜੇ. ਮੌਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 410 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 374 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।

1954 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ ਜੁਰਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸਾਂਝੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ 4. ਜੁਲਾਈ 1953 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 4, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋ-ਤਿੰਨ **ਖੁੰਡਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ**। ਉਸ ਮੌਕੇ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਓਸੀ ਕਰੰਸੀ ਦੀ ਤਰੀਕ - ਅਮਰ ਸਿੰਘ। ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਅਤੇ **ਮੁਸੱਮਤ** ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ 5, ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਪੀਂਦਿਆਂ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਖਾਣ ਲਈ ਚੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

30 ਨਵੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਮਰ 8 ਸਾਲ ਅਤੇ ਬੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਮਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਖੇਡਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਗਏ। ਉਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ 3 ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ **ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਾਸੀ 5 ਨੰਬਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਨੂੰ ਗੰਡਾਸੇ ਨਾਲ ਫੇਟ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ**। ਉਸ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ **ਮੁਸੱਮਤ** ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੁਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ **ਮੁਸੱਮਤ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ, ਸ.**

ਮੌਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਅਲਾਰਮ 'ਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ । ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.6, ਜੋ ਵੀ -

ਰਾਜ ਲਈ ਚਾਹ ਲੈਣ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ

ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਅਤੇ **ਮੁਸੱਮਤ** ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਰਈਸ-^

|

ਐਡ **ਰਾਉਲਾ** ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੇ **ਮੁਸੱਮਤ** ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਉੱਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਥਾਣਾ ਨੰਬਰ 4 ਦੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਵਾਸੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਦੱਸਿਆ। ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੱਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਇਵੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਊ.4, ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਆਇਆ। ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4, ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.6 ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕੀਤੀ। * ਉਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹਨ। ਪਿੰਡ 'ਪੰਜੋਟਾ ਤੋਂ ਸਰਚ ਪਾਰਟੀ ਪਿੰਡ ਰਾਮਪੁਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਗਈ। 30 ਨਵੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤਲਾਸ਼ੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ।

1 ਦਸੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਮੁੜ ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਊ 8, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, 4 ਅਤੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 6, ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਿਲੇ। ਥਾਣਾ ਨੰਬਰ 8 ਦੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ 'ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, PW 8, ਸਰਚ ਪਾਰਟੀ ਗਨੇ ਕੋਲ ਗਈ ^ਏ ਨੇ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ
 ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਪਿਆ ^{ਹਰਨਾਮ ਸਮੱਗਰ} ਸਿੰਘ ।
 ਜੇ.

ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਹੀਆ, ਚੌਕੀਦਾਰ, ਪੀਡਬਲਊ 11, ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਡਟੇ ਹੋਏ ਸਨ।

1 ਦਸੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਰਨਾਮਾ ਚੌਕੀਦਾਰ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਵਾਸੀ ਪੰਡੂ 9 ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਥਾਣਾ ਸਨੇਹਵਾਲ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ 1 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਪੀ.ਏ. 1953

ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਚੌਕੀਦਾਰ ਗਹਿਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ। ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਹੰਸ ਰਾਜ ਨੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਫੀਲਡ ਤੋਂ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਹੰਸ ਰਾਜ ਸਿਵਲ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਗਏ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ *ਮੁਸੱਮਤ* ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ।

*

ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ 1 ਦਸੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਰਾਤ 9-30 ਵਜੇ *ਮੁਸਲਿਮ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ*, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਕੋਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ, ਇੱਕ ਚੀਰਾ ਵਾਲਾ ਜ਼ਖਮ, ਸੱਤ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਇੱਕ ਸੋਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਘਬਰਾਹਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ।

ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1 ਦਸੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ^ਥ-ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਰਦਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਇਕਾਈ-ਸਟੈਟ ਮੋਸਿਸ, ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸੋਜ, ਹਰਨੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਜਬਾੜੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਕੋਣ 'ਤੇ ਸੋਜ, ਸਤਹੀ ਜੇ. ਠੋਡੀ, ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਇਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਲਾਲੀ।

ਐਕਸ-ਰੇ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਸੀ: ਐਲ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੇ ਇੱਕ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਸੀ।

ਡਾਕਟਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ 2 ਦਸੰਬਰ, 1953 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11-54 ਵਜੇ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ *ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ*, ਉਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਨਹੁੰਆਂ ਦੇ ਸੱਤ ਨਿਸ਼ਾਨ, ਨੌਂ ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਲੇ। ਡਾਕਟਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ।

* .

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4, *ਮੁਸੱਮਤ* ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪ.ਮ.ਡਬਲਯੂ.5, ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪ.6.6., ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ.ਸ.7., ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪ.ਸ.8., ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.9, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੰ.ਡਬਲਯੂ., 10. ਗਹਿਆ, ਚੌਕੀਦਾਰ, *ਪੀ.ਡਬਲਯੂ* . 11 ਅਤੇ ਹੈਂਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਹੰਸ ਰਾਜ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 17, ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ। ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ *ਮੁਸੱਮਤ* ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੰਜੇਟਾ ਦੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 30 ਨਵੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ *ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਦੁਰੀ ਤੋਂ* ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ

ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਉਨਪਾਲ ਦੇ ਪੀਡਬਲਿਊ 10 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 30 ਨਵੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ-
ਰਾਜ

Harnam
Singh,

ਪਿੰਡ ਪੰਜੋਟਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਪਣੇ ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ

ਦਾ ਗੇੜਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕੂਮ ਖੁਰਦ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
ਕਰੀਬ 50 ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ
ਦੇ ਛੋਟੇ

A

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ

ਖੇਤ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੰਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿੰਡ ਉੱਪਲ ਦਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿ

ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ

ਕੂਮ ਤੋਂ ਚਾਰੇ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ

ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ

ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ

ਕਮਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ

ਜਿਹਾ

ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ

ਤੁਰੰਤ

ਪਹਿਲਾਂ

ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ

, ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ

ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਦੋਵੇਂ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਮੌਕੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ, ਅਤੇ ਮੈਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ
ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ

।

ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖੋਜ-
ਰਣਜੀਤ ਐਕਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੱਜ
ਸਿੰਘ, PW 10, ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 10
ਦੀ ਜਿਰਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ
ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਇੰਦਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ
ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ:-^{Vt}

<

ਰਾਜ

"ਜਿਰਾਹ-ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
ਟਾਲਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ^ 3 TM ਸਿੰਘ, ਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ
ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ
ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 363 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ
ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ *
ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ (ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦੇ
ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ।

ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਆਰਡਰ XVIII ਦਾ ਨਿਯਮ 2 ਪ੍ਰਦਾਨ
ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ
ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ।

ਨੰਦ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲ, (1) ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ 'ਹਾਈ
ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਗਵਾਹੀ-ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ
ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਵਾਹ, ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਗਲਤ ਸੀ।

ਯੂਇਲ ਬਨਾਮ ਯੂਇਲ, (2) ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਗ੍ਰੀਨ, MR ਨੇ ਕਿਹਾ: -

“ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ► A ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ , ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਓ ਕਿ
ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦਾ ਵਿਚਾਰ

ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਗਲਤ-ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ
ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

- (1) ਏ.ਐਲ.ਆਰ. 1940 ਪੀਸੀ 93
- (2) (1943) LAJE.R. 183 CA

ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ

(3) ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਗਲਤ ਸਨ
ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸਿਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਾਰਡ ਢੰਗ. ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਨੂੰ
ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, > ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ
ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੱਜ ਨੂੰ ਕੋਡ ਆਫ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 363 ਦੁਆਰਾ ਰੀਕਾਰਡ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਉਪ-ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਰੁਖ, ਨਿਯਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਦਰਅਸਲ, ਗੋ ਲਾਮ ਬਾਰੀ ਗਾਜ਼ੀ ਬਨਾਮ ਯਾਰ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ (1) ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਸੀ। ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ।

, ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਜੱਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਵਾਬ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਗਵਾਹ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੋ।

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਪੰਜੋਟਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.9, ਮੁਸੱਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.5 ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਲ ਚਾਹਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ - 30 ਨਵੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪੰਜੋਟਾ ਵਿੱਚ ਗਏ -> ਉਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਖਿੰਡ ਗਈ।

(1) AXR. 1925 ਕੈਲ. 480,

ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ
(4) ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ^ੴ - ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ,

4 1953 ਵਿੱਚ, ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਮਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8, ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੇਤ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ।

A ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4 ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ-
. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 8, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਗਹਿਆ, ਚੌਕੀਦਾਰ, ਪੀਡਬਲਯੂ 11, ਨੇ ਕਿਹਾ: -

^ੴਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਲੱਭੇ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ

ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਆਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੌਰਾਨ ਬੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

" ਬੱਚੇ. ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੰਵੇਦਨਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. (ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ) ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਭਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ।"

ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, PW 8 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸ.

* * PW 6, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ: -

<p>Amar Singh v. State Harnam Singh,</p>	<p>“ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੌਕਾ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ , ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼ ਵੋਲ. VII ਘਰ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ. ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸਮਝ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਸੀ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।</p>
---	---

ਪਾਲ ਸਿੰਘ, PW 6 ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ:-

“ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਲਿਜੈਟ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸਮਝ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ”

ਜਿਹੜਾ ਵਿਚ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਪੰਜੇਟਾ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਛੋਟੇ ਲੜਕੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.9 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਮੁਸੰਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ

ਰਾਤ 10 ਜਾਂ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਸੀ। 30 ਨਵੰਬਰ, 1953. ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 6, ਉਸਦੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 6 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1954 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9, ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਦਾਲਤੀ ਅਦਾਲਤੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ।

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਹਰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 9, ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਦਾਲਤੀ ਵਾਧੂ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਜੁਰਮ ਦੇ ਉਚਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਲਵੰਤ

ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 4, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਫਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਚੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਦੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ।

ਜੇ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ *ਮੁਸੱਮਤ ਮੌਤ* ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5. ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਹਨ। PW 7. ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

30 ਨਵੰਬਰ 1953 ਨੂੰ *ਮੁਸੱਮਤ* ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.5, ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਮੁਸੱਮਤ* ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਅਮਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ *ਮੁਸਲਿਮ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ* ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ *ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ* ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੌਲਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 30 ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਸੀ. 1953 ਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ

ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰੱਲਾ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 4 ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਹੋਣ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਮਰ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਮੁਸੱਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ' ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਇਨਕੌਰ

ਰਾਜ ਸਿੰਘ।

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ,

ਜੇ.ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4, ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ
ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7 ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸੀ।

ਜਿਹੜਾ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ।

ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਬ੍ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਨ।

ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (1) , ਬੋਸ, ਜੇ. ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੰਨਾ 57 'ਤੇ ਕਿਹਾ-

“ਨਿਯਮ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾੜਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ,

ਸੂਝ-ਬੂਝ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਸਥਿਤੀ-ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ^{ਤਹਾਨੂੰ} ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੱਜ, ਅਤੇ ਜਿਊਰੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ^{ਕੇਸ} ⁷ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੱਭਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੋਮਲ ਸਾਲ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦਾ ਵਿਵਹਾਰ, *ਟਿਊਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ* ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ, ਤਾੜਨਾ ਬੇਲੋੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਜੱਜ ਜਾਂ ਜਿਊਰੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ, ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, PW 4 ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1 ਦਸੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ। ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਕੁੰਮ ਖੁਰਦ ਵਿੱਚ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੋਂ *ਮੁਸੰਮਤ* ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 4. ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ 1 ਦਸੰਬਰ 1953 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਏ. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ।

ਮੁਸੰਮਤ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪੀ ਡਬਲਯੂ 5 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਸ਼ ਮੁੜ ਆਉਣ ਤੇ

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੱਸਿਆ

ਵੀ ਹਮਲਾਵਰ। ਕੁੰਮ ਕਲਾਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੜ ਕਾਬੂ ^{ਪਾਇਆ}

ਜੇ, ਹੋਸ਼ ਜਾਂ ਹੋਸ਼ ਆਉਣ 'ਤੇ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ - ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਿ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,

ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਕਪੂਰ, ਐਕਸ ਕਪੂਰ। ਜੇ. ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ